

Περιεχόμενα

Αντί Προλόγου	14
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	15
Κεφάλαιο 1 Πολιτισμός και πολιτισμική κληρονομιά	17
Κεφάλαιο 2 Πολιτισμικός Τουρισμός	23
Κεφάλαιο 3 Το περιβάλλον του θρησκευτικού τουρισμού	29
3.1. Θρησκεία και ταξίδι	29
3.2. Η γεωγραφία των θρησκειών	36
3.2.1. Μονοθεϊστικές θρησκείες	38
3.2.1.1. Ο Ιουδαϊσμός	39
3.2.1.2. Ο Χριστιανισμός	41
3.2.1.3 Ο Ισλαμισμός	41
3.2.2. Άλλες θρησκείες	44
3.2.2.1. Ο Ινδουισμός	44
3.2.2.2. Ο Βουδισμός	46
3.2.2.3 Ο Σιχισμός	47
Κεφάλαιο 4 Από τον προσκυνητή στο θρησκευτικό τουρίστα	51
4.1. Το προσκύνημα στην ιστορική του εξέλιξη	51
4.2. Ο θρησκευτικός τουρίστας	57

Κεφάλαιο 5

Τυπολογία των θρησκευτικών – πολιτισμικών πόρων	61
5.1. Θρησκευτικώς ενεργά κτίσματα	61
5.1.1. Το Αβαείο του Westminster	61
5.1.2. Η Παναγία των Παρισίων	63
5.1.3. Άλλες περιπτώσεις	64
5.2. Θρησκευτικώς ανενεργά κτίσματα	66
5.2.1. Μουσεία	66
5.2.2. Ξενοδοχεία	67
5.2.3. Χώροι εστίασης	68
5.3. Θρησκευτικά μνημεία ως τμήματα του φυσικού τοπίου	69
5.3.1. Το Mont St Michel	69
5.3.2. Τα Μετέωρα	71
5.4. Χώροι θρησκευτικής έρευνας	72
5.5. Θρησκευτικά μουσεία	73
5.5.1. Το Μουσείο του Αγίου Μάρκου	73
5.6. Ναοί-Μουσεία	74
5.6.1. Ο ναός-μουσείο της Παναγίας Αντιβουνιώτισσας	74
5.7. Εκθεσιακοί χώροι θρησκευτικών αντικειμένων	75
5.8. Θρησκευτικά σύμβολα	76
5.8.1. Αγάλματα του Χριστού	77
5.8.1.1. Το άγαλμα του Χριστού στο Ρίο	77
5.8.1.2. Το άγαλμα του Βασιλιά Χριστού στη Λισαβόνα	78
5.8.1.3. Το άγαλμα του Χριστού στα σύνορα Αργεντινής - Χιλής	78
5.8.1.4. Η Παναγία του Πανατσέιλο	78
5.8.1.5. Λοιπά αγάλματα	79
5.8.2. Αγάλματα άλλων θρησκειών	79
5.8.3. Υποθαλάσσια θρησκευτικά σύμβολα	79
5.9. Φυσικοί πόροι με θρησκευτικότητα – ιερότητα	80
5.9.1. Ιερά ύδατα	80
5.9.2. Ιερά βουνά	80
5.10. Περιοχές δράσης σύγχρονων θρησκευτικών προσωπικοτήτων	83
5.10.1. Στα Βήματα του Πάπα Ιωάννη Παύλου II.	83
5.11. Εκδηλώσεις με θρησκευτικές αναφορές	84
5.11.1. Η ημέρα του Αγίου Πατρίκιου (St, Patrick's Day)	85
5.11.2. Η αναπαράσταση του Θείου Δράματος και της Σταύρωσης (Oberammergau)	87
5.11.3. Οι εκδηλώσεις του Πάσχα στην Πάρο	88
5.11.4. Θρησκευτικά πανηγύρια	89
5.11.5. Θρησκευτικοί χοροί	90
5.11.5.1. Οι περιστρεφόμενοι δερβίσηδες	92
5.12. Θρησκευτικά συνέδρια	93
5.13. Θρησκευτικές-πολιτιστικές διαδρομές	94

5.14. Θρησκευτικές-πολιτιστικές κρουαζιέρες	95
5.15. Κοιμητήρια	96
5.15.1. Το Α΄ Νεκροταφείο της Αθήνας	98
5.16. Κατακόμβες-κρύπτες και οστεοφυλάκια	98
5.16.1. Οι κατακόμβες της Μήλου	99
5.16.2. Το οστεοφυλάκιο στο Sedlec	100
5.17. Διαμονή σε θρησκευτικούς χώρους	101
5.17.1. «Temple stay» της Κορέας	101
5.17.2. Το Άγιον Όρος	103

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ**ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ**

107

Επιχειρήσεις και Θρησκευτικός Τουρισμός

109

Κεφάλαιο 6**Η μεταφορά**

111

Κεφάλαιο 7**Η διαμονή**

117

Κεφάλαιο 8**Η ξενάγηση**

123

Κεφάλαιο 9**Η πρακτόρευση**

125

Κεφάλαιο 10**Ο επισιτισμός**

129

10.1. Θρησκεία και διατροφή

129

10.2. Οι θρησκευτικοί περιορισμοί στη διατροφή

132

10.3. Θρησκεία, διατροφή και τουρισμός

136

10.4. Η διαχείριση των διατροφικών θρησκευτικών περιορισμών

137

10.4.1. Ιδιωτικός τομέας

138

10.4.1.1. Ξενοδοχειακές επιχειρήσεις

138

10.4.1.2. Ταξιδιωτικά πρακτορεία

139

10.4.1.3. Αεροπορικές εταιρείες

142

10.4.1.4. Επισιτιστικές επιχειρήσεις

143

10.4.1.5. Καταστήματα αφορολογήτων αεροδρομίων και λιμένων

144

10.4.2. Δημόσιος τομέας

144

10.4.3. Μελέτη περίπτωσης. Εβραίοι τουρίστες στην Ελλάδα

148

7

Κεφάλαιο 11

Τα σύμβολα της ανάμνησης	157
11.1. Τα σύμβολα της ταξιδιωτικής ανάμνησης	158
11.2. Τα θρησκευτικά αναμνηστικά	159

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	165
---	-----

Κεφάλαιο 12

Οι επιδράσεις του θρησκευτικού τουρισμού	167
12.1. Περιβαλλοντική διάσταση	167
12.2. Κοινωνικοπολιτισμική διάσταση	170
12.2.1. Θρησκευτικά φεστιβάλ στο Νεπάλ	171
12.2.2. Η ανάπτυξη του τουρισμού στην Λουάν Πραμπάνγκ (Λάος)	172
12.2.3. Το ιερό της Παναγίας Ελ Ροθίο στην Ισπανία	174
12.2.4. Το φεστιβάλ Patum de Berga (Ισπανία)	176
12.2.5. Η πομπή των γιγάντων και των δράκων στη Γαλλία και στο Βέλγιο	178
12.2.6. Το φεστιβάλ και οι αγώνες Dragon Boat	179
12.3. Οικονομική διάσταση	182

Κεφάλαιο 13

Θρησκευτικός τουρισμός και κίνδυνοι	185
13.1. Οι κίνδυνοι φυσικής και ανθρωπογενούς προέλευσης	185
13.1.1. Κίνδυνοι για τους ταξιδιώτες	186
13.1.1.1. Ασφάλεια	188
13.1.1.2. Υγεία	189
13.1.1.3. Τρομοκρατία	190
13.1.2. Κίνδυνοι για τα μνημεία/τόπους	191
13.1.2.1. Φυσική φθορά	193
13.1.2.2. Εχθροπραξίες/ένοπλες συρράξεις	195
13.1.2.3. Η τουριστική συμπεριφορά	210

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	217
--	-----

Κεφάλαιο 14

Η διαχείριση του θρησκευτικού τουρισμού	219
14.1. Η διαχείριση	219
14.2. Τεχνικές διαχείρισης	222
14.2.1. Οι κανονιστικές τεχνικές διαχείρισης	222
14.2.2. Οι φυσικές τεχνικές διαχείρισης	223

14.2.3. Οι οικονομικές τεχνικές διαχείρισης	232
14.2.4. Οι εκπαιδευτικές τεχνικές διαχείρισης	233
14.3. Ο κίνδυνος του «υπερτουρισμού»	238

Κεφάλαιο 15

Η ανάδειξη της θρησκευτικής-πολιτισμικής κληρονομιάς	243
15.1. Ο θεσμός των πολιτιστικών διαδρομών	243
15.2. Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Πολιτιστικών Διαδρομών	246
15.3. Οι θρησκευτικές-πολιτισμικές διαδρομές	246
15.4. Μελέτες περίπτωσης	251
15.4.1. Ο Καθεδρικός και το προσκύνημα στο Σαντιάγκο της Κομποστέλα	251
15.4.2. Η προσκυνηματική διαδρομή Kumano Kodo στην Ιαπωνία	266
15.4.3. Τα Βήματα του Αποστόλου Παύλου στην Ελλάδα	274

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	291
--	------------

Κεφάλαιο 16

Διακυβερνητικοί και Μη-Κυβερνητικοί Οργανισμοί	293
16.1. Διακυβερνητικοί Οργανισμοί	293
16.2. Μη-Κυβερνητικοί Οργανισμοί	296

Κεφάλαιο 17

Η Διεθνής Θεσμική Προστασία	303
17.1. Ο Χάρτης της Βενετίας	303
17.2. Η Σύμβαση της UNESCO	303
17.2.1. Η Σύμβαση για την προστασία της παγκόσμιας φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	303
17.2.2. Η Σύμβαση για την προστασία της άυλης πολιτισμικής κληρονομιάς	307
17.3. Η Χάρτα του Πολιτιστικού Τουρισμού	310
17.4. Ο Κώδικας Ηθικής στον Τουρισμό	311

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ

ΟΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	317
---	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18

Κεντρική Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση	319
18.1. Η Κεντρική Διοίκηση	319

18.1.1. Υπουργείο Τουρισμού	319
18.1.1.1. Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού	322
18.1.2. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας	322
18.1.3. Υπουργείο Πολιτισμού	323
18.1.4. Υπουργείο Οικονομικών	324
18.1.4.1. Ελληνική Στατιστική Αρχή	324
18.1.5. Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων	325
18.1.5.1. Εκκλησία της Ελλάδος	326
18.1.6. Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης	328
18.1.6.1. Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης	328
18.2. Η Περιφερειακή Διοίκηση	329

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19

Το θεσμικό πλαίσιο της προστασίας των ιερών χώρων	335
19.1. Το Σύνταγμα της Ελλάδας	335
19.2. Ο Καταστατικός χάρτης της Εκκλησίας της Ελλάδας	336
19.3. Το νομικό καθεστώς του ιερού χώρου	337
19.3.1. Η αναγνώριση της Τήνου ως ιεράς νήσου	338
19.3.2. Η αναγνώριση της Πάτμου ως ιεράς νήσου	338
19.3.3. Η αναγνώριση της περιοχής των Ιερατείρων ως ιερού χώρου	339
19.3.4. Η αναγνώριση της Μήλου ως ιεράς νήσου	340
19.3.5. Το καθεστώς του Αγίου Όρους	341

ΜΕΡΟΣ ΕΒΔΟΜΟ

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

345

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20

Θρησκευτικά μνημεία Υπαγκόσμιας Κληρονομιάς	347
20.1. Τα Μετέωρα	348
20.2. Το Άγιον Όρος	349
20.3. Παλαιοχριστιανικά και Βυζαντινά μνημεία της Θεσσαλονίκης ...	350
20.4. Ο αρχαιολογικός χώρος του Μυστρά	351
20.5. Οι Μονές Δαφνιού, Οσίου Λουκά και η Νέα Μονή Χίου	352
20.6. Το ιστορικό κέντρο (χώρα) με τη Μονή του Αγίου Ιωάννη του «Θεολόγου» και το Σπήλαιο της Αποκάλυψης στην Πάτμο	352

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21

Θρησκευτικά προσκυνήματα	355
21.1. Προσκυνήματα της Παναγίας στην Ελλάδα	355
21.1.1. Το Άγιον Όρος ή «Το περιβόλι της Παναγίας»	358
21.1.2. Η Παναγία της Τήνου	359
21.1.3. Η Εκατονταπυλιανή της Πάρου	363
21.1.4. Η Ιερή μονή της Παναγίας της Προυσιώτισσας	364

21.1.5. Η Παναγία Σουμελά	365
21.1.6. Η Παναγία της Αγιάσου Λέσβου	366
21.1.7. Η Μονή του Μεγάλου Σπηλαίου	367
21.1.8. Η Παναγία η Χοζοβιώτισσα. Αμοργός	368
21.2. Λοιπά προσκυνήματα	370
21.2.1. Ο Άγιος Διονύσιος στη Ζάκυνθο	370
21.2.2. Ο Άγιος Σπυρίδωνας στην Κέρκυρα	370
21.2.3. Ο Άγιος Γεράσιμος στην Κεφαλλονιά	372
21.2.4. Ο Όσιος Ιωάννης ο Ρώσος Ευβοίας	372

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22

Η προοπτική του θρησκευτικού τουρισμού στην Ελλάδα	375
---	------------

ΜΕΡΟΣ ΟΓΔΟΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ-ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ UNESCO	379
---	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23

Πολιτιστικά-Θρησκευτικά μνημεία της UNESCO	381
---	------------

23.1. Ευρωπαϊκή ήπειρος	381
23.2. Ασιατική ήπειρος	423
23.3. Αφρικανική ήπειρος	457
23.4. Αμερικάνικη ήπειρος	463
23.5. Ωκεανία	468

Βιβλιογραφία	471
---------------------------	------------